

Sygn. akt III AUa 1096/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krystyna Smaga
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Protokolant: sekr. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2016 r. w Lublinie

sprawy K. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 7 października 2015 r. sygn. akt VI U 1357/14

oddala apelację.

Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Krystyna Smaga Barbara Hejwowska

III AUa 1096/15

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z dnia 3 października 2014 roku odmówił K. C. prawa do emerytury wcześniejszej uznając, że wnioskodawczyni nie udowodniła 20 letniego okresu ubezpieczenia przed dniem(...)roku oraz 15 letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Wnioskodawczyni na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodniła 19 lat, 7 miesięcy i 11 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 14 lat, 10 miesięcy i 21 dni pracy w warunkach szczególnych, przy czym do okresów pracy w warunkach szczególnych nie zostały przyjęte okresy zasiłków chorobowych zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w ilości 51 dni.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Radomiu wniosła K. C., zarzucając naruszenie art. 184 w zw. z art. 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440 z późn. zm.) i §4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43) poprzez błędne ich zastosowanie polegające na ustaleniu okresów składkowych i nieskładkowych na dzień 1 stycznia 1999 roku, prowadzące do odmowy przyznania prawa do emerytury, podczas gdy prawo to powinna nabyć w związku z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych przekraczających 20 lat, w tym 15 lat pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Podniosła, że organ emerytalno – rentowy błędnie ustalił, a następnie przyjął okresy nieskładkowe stażu sumarycznego oraz stażu pracy w szczególnych warunkach. W okresach tych nie uwzględniono, że po ukończeniu 16 roku życia w charakterze domownika pracowała w indywidualnym gospodarstwie rolnym swoich dziadków od strony ojca tj. M. i H. małżonków C., znajdującym się w miejscowości B.. W okresie między 1975 rokiem a 1978 rokiem czynnie uczestniczyła w prowadzeniu gospodarstwa rolnego dziadków.

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 7 października 2015 roku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił K. C. prawo do emerytury od dnia(...)roku.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny: K. C., urodzona (...), w dniu 22 września 2014 roku złożyła wniosek o emeryturę.

Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił K. C. prawa do emerytury. Wskazano, że na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawczyni nie udowodniła co najmniej 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a jedynie 19 lat, 7 miesięcy i 11 dni, w tym 14 lat, 10 miesięcy i 21 dni okresów składkowych, 4 lata, 8 miesięcy i 20 dni okresów nieskładkowych. Nie wykazała także co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy ustalaniu 15 – letniego okresu pracy w warunkach szczególnych nie uwzględniono przypadających po dniu 14 listopada 1991 roku okresów niezdolności do pracy (wynagrodzenie za czas choroby, zasiłek chorobowy). Nie uwzględniono także okresu od 21 lipca 1993 roku do 30 listopada 1993 roku z uwagi na urlop bezpłatny.

Babcia K. C., H. C. była właścicielką gruntów rolnych o powierzchni 1,66 ha i gruntów leśnych o powierzchni 0,32 ha, położonych w miejscowości S.. K. C. po ukończeniu 16 lat, uczęszczała do szkoły ponadpodstawowej, która trwała 3 lata, jedną z klas powtarzała. Pierwszą pracę zaczęła w Zakładach (...) w R. w dniu 10 lipca 1978 roku. Podczas uczęszczania do szkoły ponadpodstawowej wnioskodawczyni zamieszkiwała z rodzicami i rodzeństwem w R.. Natomiast w okresie wakacji od 1975 roku do 1977 roku zamieszkiwała i przebywała u dziadków H. i M. małżonków C. w miejscowości S., gdzie pomagała w pracy w gospodarstwie rolnym. Dziadkowie wnioskodawczyni zamieszkiwali sami. Wówczas mieli 63 – 65 lat. W gospodarstwie mieli 2 krowy, 5 świń, owce, gęsi, kury. Uprawiali truskawki, zboże, ziemniaki, tytoń. K. C. przez cały okres wakacji od 1975 do 1977 roku wykonywała takie czynności jak: plewiła truskawki, pielęła buraki, zrywała je, obierała, nabijała tytoń na druty, zrywała go, potem mielila. Pomagała przy sianokosach, wiązała i stawiała snopki, grabiła rżysko. Razem z babcią obrządzała zwierzęta, wyprowadzała krowy na pastwisko. W ten sposób pracowała minimum 4 godziny dziennie. Główny ciężar prac spoczywał na niej i babci, bowiem jej rodzice pracowali w R.. Rodzeństwo ojca nie przyjeżdżało, bowiem jego brat studiował za granicą, a siostra mieszkała w W.. Wnioskodawczyni miała rodzeństwo, które także przyjeżdżało do dziadków, ale brat był młodszy o 3 lata, a siostra o 12 lat.

K. C. w okresie od 10 lipca 1978 roku do 30 listopada 1993 roku zatrudniona była w Zakładach (...) w R. na stanowisku maszynisty maszyn. W okresach: 21 lipca 1993 roku, od 22 października 1993 roku do 30 listopada 1993 roku korzystała z urlopu bezpłatnego. W okresach: od 10 sierpnia do 22 sierpnia 1992 roku, od 23 lutego do 5 marca 1993 roku, od 10 kwietnia do 23 kwietnia 1993 roku, od 14 czerwca do 26 czerwca 1993 roku K. C. korzystała z zasiłków chorobowych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań K. C. oraz świadków: D. K. i A. B., którym dał wiarę. Co do charakteru gospodarstwa dziadków wnioskodawczynie, zakresu wykonywanych na nim prac oraz faktu, iż wnioskodawczynie pomagała w jego prowadzeniu są one ze sobą logiczne i spójne. Spostrzeżenia swoje świadkowie oparli na własnych obserwacjach pracy skarżącej oraz czynności, które wykonywała. A. B. to dalsza rodzina wnioskodawczynie, ale jego zeznania oraz wnioskodawczynie zostały potwierdzone przez świadka niezainteresowanego w sprawie tj. D. K.. Stan faktyczny ustalony został także na podstawie przywołanych dokumentów, w tym w szczególności świadectwa pracy K. C., które nie były kwestionowane przez strony.

K. C. nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Sąd Okręgowy orzekł, że ogólne zasady nabywania prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 roku zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy spełniają łącznie następujące warunki:

legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż: 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet;

mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet;

nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Aktem wykonawczym, do którego odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;

ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wnioskodawczynie spełnia następujące przesłanki: urodziła się po 31 grudnia 1948 roku, ukończyła 55 lat, legitymuje się ogólnym okresem zatrudnienia w ilości 19 lat, 7 miesięcy i 11 dni.

Spór pomiędzy stronami dotyczył zatem okoliczności, czy K. C. na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodniła ogólny okres ubezpieczenia w wymaganej ustawą ilości 20 lat oraz czy w tym czasie wykonywała prace w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat.

Wnioskodawczynie wносиła o zaliczenie do ogólnego okresu ubezpieczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym dziadków w okresach wakacyjnych od 1975 roku do 1977 roku.

W myśl przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

W judykaturze utrwalony jest pogląd, że osoba, która ubiega się o zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym do stażu winna spełniać kryteria domownika z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (teks jedn. Dz. U. z 2015 roku, poz. 704). Domownikiem jest zaś osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16

lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Nadto osoba taka winna wykonywać pracę w gospodarstwie rolnym w wymiarze nie niższym, niż połowa ustawowego czasu pracy pracowników, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 lutego 1997 r. II UKN 96/96 OSNP 1997/23/473, z dnia 13 listopada 1998 r. II UKN 299/98 OSNP 1999/24/799, z dnia 18 lutego 1999 r. II UKN 491/98 OSNP 2000/8/324, z dnia 10 maja 2000 r. II UKN 535/99 OSNP 2001/7/650).

Na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz aktach organu rentowego, zeznań złożonych przez wnioskodawczynię, jak również zeznań świadków, Sąd Okręgowy ustalił, że K. C. w dniu(...)roku ukończyła 16 lat. Zameldowana była na pobyt stały w R., gdzie mieszkali jej rodzice, jednakże w okresie wakacyjnym od lipca 1975 roku do 31 sierpnia 1975 roku, od lipca 1976 roku do 31 sierpnia 1976 roku i od lipca 1977 roku do 31 sierpnia 1977 roku zamieszkiwała u dziadków: H. i M. małżonków C. i była na ich utrzymaniu. H. i M. małżonkowie C. posiadali wówczas gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 1,66 ha. Było to gospodarstwo o charakterze ogólnym. Mieli w nim 2 krowy, 5 świń, owce, gęsi, kury. Uprawiali truskawki, zboże, ziemniaki, tytoń. K. C. przez cały okres wakacji od 1975 do 1977 roku wykonywała takie czynności jak: plewiła truskawki, pielila buraki, zrywała je, obierała, nabijała tytoń na druty, zrywała go, potem mielila. Pomagała przy sianokosach, wiązała i stawiała snopki, grabiła rżysko. Razem z babcią obrządzała zwierzęta, wyprowadzała krowy na pastwisko. Pracę wykonywała do południa i po południu. W ten sposób pracowała minimum 4 godziny dziennie. Główny ciężar prac spoczywał na niej i babci, bowiem jej rodzice pracowali w R.. Brak jest dowodów świadczących o tym, że wnioskodawczyni w spornym okresie nie pracowała stale w gospodarstwie rolnym dziadków przed podjęciem pracy w Zakładach (...) w R.. Zdaniem Sądu fakt pracy wnioskodawczyni w w/w gospodarstwie rolnym nie budzi wątpliwości. Powyższe jednoznacznie zatem wskazuje, że wnioskodawczyni spełnia kryteria w/w pojęcia „domownika” z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe jednoznacznie wykazało, że skarżąca w spornym okresie pracowała stale w gospodarstwie rolnym dziadków w wymiarze, co najmniej 4 godziny dziennie. W związku z powyższym okres od 26 lipca do 31 sierpnia 1975 roku, od 1 lipca 1976 roku do 31 sierpnia 1976 roku, od 1 lipca 1977 roku do 31 sierpnia 1976 roku (5 miesięcy i 6 dni) Sąd uwzględnił do ogólnego okresu ubezpieczenia wnioskodawczyni. Okres ten, wystarczy, aby K. C. spełniła jeden z warunków niezbędnych do ubiegania się o wcześniejsze świadczenie emerytalne, jakim jest legitymowanie się ogólnym okresem zatrudnienia w ilości co najmniej 20 lat. Na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawczyni udowodniła bowiem ogólny okres ubezpieczenia w wymiarze 20 lat i 17 dni.

Sporny był także warunek posiadania przez K. C. co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnym lub w szczególnym charakterze.

Niewątpliwym w sprawie jest, iż K. C. zatrudniona była w okresie od 10 lipca 1978 roku do 30 listopada 1993 roku w Zakładach (...) w R.. Okres ten został uznany przez ZUS jako praca w warunkach szczególnych poza okresami przebywania przez wnioskodawczynię na zasiłkach chorobowych, tj. od 10 sierpnia do 22 sierpnia 1992 roku, od 23 lutego do 5 marca 1993 roku, od 10 kwietnia do 23 kwietnia 1993 roku, od 14 czerwca do 26 czerwca 1993 roku – 51 dni. Spór sprowadzał się do tego czy z okresu wykonywania pracy w szczególnym charakterze, uprawniającego do nabycia wcześniejszej emerytury należy wyłączyć okres pobierania przez wnioskodawczynię zasiłku chorobowego, po wejściu w życie ustawy z dnia 17 października 1991 roku o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 104, poz. 450 z późn. zm.), która wprowadziła pojęcie okresów składkowych i nieskładkowych.

W ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw do wyłączenia z okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, uprawniających do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, okresów pobierania zasiłku chorobowego w trakcie tego zatrudnienia, a przypadających po 14 listopada 1991 r. §4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, nr 8, poz. 43 z późn. zm.) wprowadził jako przesłanki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, oprócz wymogu ukończenia wymaganych lat życia, także posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pojęcia okresów

zatrudnienia nie można utożsamiać z pojęciem okresów pracy, o czym świadczy wprowadzenie tego rozróżnienia przez ustawodawcę, a także fakt, iż powyższe rozporządzenie zostało wydane na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), która w art. 11 stanowiła, iż okresami równorzędnymi z okresami zatrudnienia są okresy pracy, w których pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński albo opiekuńczy. Po wprowadzeniu zmian do powołanej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin przez ustawę z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, pojęcie okresów zatrudnienia zostało zastąpione pojęciem okresów składkowych i nieskładkowych, ustawodawca jednak nie określił, co należy w związku z tą zmianą rozumieć pod pojęciem okresu pracy, co uzasadnia zastosowanie do interpretacji tego pojęcia przepisów Kodeksu pracy i w związku z tym przez okres pracy należy rozumieć okres pozostawania w stosunku pracy. Dopiero ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 roku, nr 121, poz. 1264) do art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodano ust. 1a, na podstawie którego od dnia jego wejścia w życie tj. 1 lipca 2004 roku nie można uwzględnić okresów faktycznego niewykonywania pracy w szczególnym stażu ubezpieczeniowym.

Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego do pracy w warunkach szczególnych K. C. należało zaliczyć okresy pobierania przez nią zasiłków chorobowych, tj. od 10 sierpnia do 22 sierpnia 1992 roku, od 23 lutego do 5 marca 1993 roku, od 10 kwietnia do 23 kwietnia 1993 roku, od 14 czerwca do 26 czerwca 1993 roku – 51 dni.

Konkludując, udowodniony przez wnioskodawczynię ogólny okres ubezpieczenia, razem z okresem uznanym przez ZUS (19 lat, 7 miesięcy i 11 dni) wynosi 20 lat i 17 dni, a jej staż pracy w warunkach szczególnych, razem z okresem uznanym przez ZUS (14 lat, 10 miesięcy i 21 dni) wynosi 15 lat i 14 dni. Spełnione więc zostały przesłanki określone art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748).

W myśl art. 129 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748) świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Wniosek w sprawie niniejszej wpłynął do organu emerytalno - rentowego w dniu 22 września 2014 roku, a wiek 55 lat K. C. osiągnęła w dniu (...)roku. Tym samym prawo do emerytury rolniczej przysługiwało od dnia 22 września 2014 roku.

Od tego wyroku apelację wniósł organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucał:

- naruszenie prawa materialnego art.184 w związku z art.32 ust.1 i ust.1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez zaliczenie przypadających po dniu 14 listopada 1991 roku okresów niezdolności do pracy do pracy w warunkach szczególnych;
- naruszenie przepisów art.10 ust.1 pkt 3 ww ustawy w związku z art.6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez uznanie, że powódka w okresie przebywania na wakacjach u dziadków wykonywała przez okres 5 miesięcy 6 dni prace w gospodarstwie rolnym położonym 120 km od jej miejsca zamieszkania, a praca ta miała charakter stały i stanowiła w tym okresie jej główne źródło utrzymania;
- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że powódka spełniła warunkach udowodnienia 15 lat pracy w warunkach szczególnych i warunek udowodnienia 20 letniego okresu ubezpieczenia, w konsekwencji przyznania prawa od emerytury w obniżonym wieku.

Wnosił o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny nie stwierdza zarzucanego w apelacji naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego. Istota występującego w sprawie zagadnienia prawnego sprowadza się do określenia wzajemnego stosunku przepisów art. 184 i 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 roku, poz.748) przy czym problem zarysował się w związku ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach, która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r do art. 32, określającego warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez dodanie przepisu ust. 1a,. W przepisie tym postanowiono, że przy ustalaniu takich okresów zatrudnienia nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po dniu 14 listopada 1991 r. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa, a zatem okresy niezdolności do pracy z powodu choroby i macierzyństwa ulegają wyłączeniu z okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W art. 184 ustawy, obejmującym stany faktyczne zastane w dniu jego wejścia w życie, ustawodawca w sposób szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. i osobom, które w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) wykazały okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okresu składkowego i nieskładkowego określonych w art. 27 ustawy (co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn), zagwarantował prawo nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Dodatkowo postawił warunek nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, a także rozwiązania stosunku pracy. Celem wymienionego przepisu było utrzymanie uprawnień emerytalnych dla wszystkich, którzy w chwili wejścia w życie ustawy spełniają warunki przejścia na emeryturę, z wyjątkiem wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32 ustawy (sprawozdanie stenograficzne z 36 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 25 i 26 listopada 1998 r., s. 8-9). Dokonując wykładni tych przepisów Sąd Najwyższy uznał art. 184 ustawy o emeryturach i rentach za samoistną podstawę prawa do emerytury w oderwaniu od chwili osiągnięcia wieku emerytalnego (por. uchwałę z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 199, wyrok dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269), a odnosząc się do relacji między art. 184 i wprowadzonym później art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej, zwrócił uwagę na zastosowanie art. 184 do tych ubezpieczonych, którzy w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli pełny staż ubezpieczeniowy, w tym wymagany okres pracy w szczególnych warunkach, lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego, oraz zastosowanie art. 32 do tych ubezpieczonych, którzy chociażby jeden z tych okresów osiągnęli po wejściu w życie ustawy, nie później niż do dnia 31 grudnia 2008 r. W wyroku z dnia 8 lutego 2007 r. jasno wskazał, że ubezpieczeni, do których ma zastosowanie art. 184 ustawy, mogą realizować prawo do emerytury na "starych" zasadach po osiągnięciu wieku emerytalnego, nawet jeżeli ten wiek osiągną po dniu 31 grudnia 2007 r. Przyjęte w art. 32 ust. 1a ustawy różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, poz. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmieniona. Okres tej pracy obejmował zarówno okresy składkowe, jak i okresy nieskładkowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004 nr 5, poz. 87), stwierdzając, że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent.

W konsekwencji utrwalil się w judykaturze pogląd, że art. 32 ust. 1 ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 oraz II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK

154/05, niepublikowany). Sytuacja osób wymienionych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela argumentację prawną Sądu Okręgowego zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i zauważa, że stanowisko Sądu Okręgowego odzwierciedla przedstawione powyżej poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w powołanych powyżej orzeczeniach oraz w wyroku z dnia 13 lipca 2011 r. I UK 12/11 (LEX nr 989126).

Odnosząc się natomiast do zarzutu naruszenia prawa materialnego art.10 ust.1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art.6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia o ubezpieczeniu społecznym rolników Sąd Apelacyjny postanowił uzupełnić postępowanie dowodowe poprzez dodatkowe przesłuchanie wnioskodawczynie w charakterze strony w celu wyjaśnienia kwestii związanych z charakterem jej pracy w gospodarstwie rolnym dziadków w okresie wakacyjnym (dowód: zeznanie wnioskodawczynie - nagranie protokołu rozprawy z dnia 11 maja 2016 roku) .

Po pierwsze należy zważyć, że w okresie wakacji wnioskodawczynie stale przebywała w gospodarstwie dziadków uczestnicząc w pracach rolniczych i wówczas niewątpliwie spełniana warunki do uznania jej czasowo za domownika rolnika. W tej części zatem zarzut apelacji nie zasługuje na uwzględnienie. Wątpliwości organu rentowego budził też fakt, że wnioskodawczynie będąc małoletnia i mając miejsce stałego zamieszkania w domu rodziców, w okresie letnim przebywała u dziadków. Z zeznań wnioskodawczynie wynika, że w jej rodzinie występowała szczególna sytuacja. Z uwagi na niskie dochody rodziny, korzystali oni stale z pomocy dziadków, którzy dostarczali im produkty rolne – mięso i warzywa, a niekiedy wspomagając też finansowo. W związku z tym rolą wnioskodawczynie jako najstarszego dziecka w rodzinie, było wspomaganie dziadków w okresie nasilonych prac polowych z uwagi na to, że jej rodzice pracowali zawodowo i nie mogli zaangażować się samodzielnie. Jej praca była wykonywana w ramach swoistej współpracy rodzinnej, a uzyskane plody rolne stanowiły istotną pomoc dla rodziny wnioskodawczynie. W okresie wolnym od zajęć szkolnych wnioskodawczynie pozostawała na utrzymaniu dziadków, odwiedzając się im stałą pomocą w pracach w gospodarstwie. Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy praca wnioskodawczynie, aczkolwiek tylko w wakacje, spełniała warunki do uznania jej za pracę w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art.10 ust.1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ustalenie przez Sąd Okręgowy, że wnioskodawczynie udowodniła okres uzupełniający – okres pracy w gospodarstwie rolnym wynoszący łącznie 5 miesięcy i 6 dni powoduje, że zostały spełnione przesłanki wymagane do nabycia prawa do emerytury na podstawie art.184 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W myśl art.10 tej ustawy okres ten podlega doliczeniu do okresów składkowych i nieskładkowych w wymiarze niezbędnym do uzyskania prawa. Powołane przez Sąd Okręgowy jako podstawa prawna rozstrzygnięcia przepisy zostały prawidłowo zinterpretowane. W rozpoznawanej sprawie jest poza sporem to, że wnioskodawczynie, która osiągnęła wiek emerytalny 55 lat i wystąpiła o ustalenie emerytury na podstawie ustawy emerytalnej, legitymowała się okresem składkowym w ilości 19 lat, 7 miesięcy i 11 dni. Zgodnie z art. 27 w związku z art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uzasadniało to zaliczenie wnioskodawczynie dodatkowo okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia jako okresów składkowych, w celu uzupełnienia w jej wypadku w niezbędnym zakresie do wymaganego łącznego minimum 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela zarówno ustalenia faktyczne, jak i wnioskowania prawnicze zawarte w motywach zaskarżonego wyroku. W tej sytuacji nie zachodzi potrzeba ich powtarzania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1997 roku II UKN 61/97 – OSNAPiUS 1998/3/104, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 roku I PKN 339/98 – OSNAPiUS 1998/24/776). Podnieść należy dodatkowo, że skarżący argumentami przytoczonymi w apelacji w żaden sposób nie podważył zasadności stanowiska Sądu pierwszej instancji. Apelacja zawiera bowiem jedynie własną ocenę faktów odmienną od przyjętej przez Sąd Okręgowy i interpretację przepisów nie znajdującą potwierdzenia w utrwalonym orzecznictwie sądów, w tym orzecznictwie Sądu Najwyższego w analogicznych sprawach.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok w pełni odpowiada przepisom prawa, dlatego apelacja nie może być uwzględniona.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art.385 KPC orzekł, jak w sentencji.